

नव जनचेतना

NAWA JANACHETANA NATIONAL DAILY राष्ट्रिय दैनिक

अभिलेखा दयाहाङ राई र अभिलेखी खिल्ले लामा उत्कृष्ट अभिलेखा अभिलेखी घोषित भएका छन्। चलचित्र समीक्षक समाज (फिक्सन)ले बितरण गरेको "क्रिटिक्स फिल्म अवार्ड"मा जी कलाकार २०८१ को फिल्मबाट उत्कृष्ट ठहरिएका हुन्। राजधानीमा आयोजित एक कार्यक्रममा समाज (फिक्सन)ले २०८१को दश र २०८२ सालको "क्रिटिक्स फिल्म अवार्ड" एकसाथ बितरण गरेको हो।

आजको विचार...
सिद्धामा...
(दुई पेजमा)
दुर्गा प्रसाद अर्वाल

अभिलेखा दयाहाङ राई र अभिलेखी खिल्ले लामा उत्कृष्ट अभिलेखा अभिलेखी घोषित भएका छन्। "कबड्डी" र "जारी" जस्ता व्यवसायिक सफल फिल्मलाई दर्शकको मन जितेको जो ओडीलाई आजादी फिल्म "रातो घेरा" मा देखा पाउने भएको हो। शीतल निवासमा राष्ट्रपतिबाट सर्वोत्कृष्ट अभिलेखीको राष्ट्रिय चलचित्र अवार्ड प्राप्त गरेको एक दिनपछि निर्माताले भिरुनालाई लिभर जो फिल्मको घोषणा गरेका हुन्। विश्राम फिल्मस प्रािलिको निर्माणमा बन्न लागेको जो फिल्मलाई अनिल बुढाकाजले निर्देशन गर्ने छन्।

□ वर्ष ३१ □ अंक ३२८ □ २०८३ असार ८ गते सोमबार 22 June 2026, Monday □ पृष्ठ संख्या ८ मूल्य रु ५/-

संक्षिप्त समाचार

रेलवे सुरुङ्ग निर्माणका क्रममा दुईको मृत्यु (रासक्षिप्त-सन्ध्या)

बैरहक, असार ७/उत्तरी धाङ्ग्याण्डमा निर्माणधीन रेलवे सुरुङ्गभित्र भारी उपकरण खस्दा दुई कामदारको मृत्यु भएको छ भने कम्तीमा दुई जना गम्भीर घाइते भएका छन्। स्थानीय सञ्चारमाध्यमका अनुसार दुर्घटना शनिबार चियाङ राई प्रान्तस्थित तीन दशमलव चार किलोमिटर लामो दोई नुवाङ सुरुङ्गमा भएको हो। उक्त सुरुङ्ग डेन चाइ-चियाङ राई-चियाङ खोङ रेलमार्ग परियोजनाअन्तर्गत निर्माणधीन छ। सुरुङ्गभित्र जलरोधक संरचना जडान गर्ने क्रममा भारी उपकरण खस्दा दुई कामदारको घटनास्थलमै मृत्यु भएको र अन्य दुई जना गम्भीर घाइते भएको जनाइएको छ। घाइतेलाई उपचारका लागि स्थानीय अस्पतालमा भर्ना गरिएको छ। प्रारम्भिक अनुसन्धानबाट कामदार सुरुङ्गभित्र वाटररूफिङ जडानकार्यमा सङ्गलन रहेको देखिएको छ। दुर्घटनापछि धाङ्ग्याण्डको राज्य रेलवेले घटनास्थलमा दुई दिनका लागि निर्माणकार्य स्थगित गरेको छ। संरचनाको अवस्था निरीक्षण गर्न तथा दुर्घटनाको कारण पत्ता लगाउन विज्ञ र सम्बन्धित निकायलाई परिचालन गरिएको जनाइएको छ।

सकियो चौथो राष्ट्रिय मिडिया सम्मेलन आठ बुँदे 'बुटवल घोषणापत्र' जारी विभेदकारी विज्ञापन नीति खारेज गर्न माग

जगदीश महर्गड
बुटवल, असार ७/असार ६ र ७ गते बुटवलमा आयोजना गरिएको चौथो राष्ट्रिय मिडिया सम्मेलन आठबारा सकिएको छ। प्रकाशन तथा प्रसारण संघ लुम्बिनी र नेपाल मिडिया सोसाइटीको संयुक्त आयोजना र बुटवल उपमहानगरपालिकाको सहकार्यमा भएको दुई दिने सम्मेलन आठ बुँदे बुटवल घोषणापत्र जारी गर्दै सकिएको हो। सरकारको विभेदकारी विज्ञापन नीति तत्काल खारेज गरी समानुपातिक तथा वैज्ञानिक विज्ञापन बितरण प्रणाली लागू गर्न माग गर्दै सम्मेलन सकिएको छ। सम्मेलनले निजी सञ्चारमाध्यमहरू सरकारी विज्ञापनबाट बञ्चित हुँदा मिडिया उद्योग नै अस्तित्वको संकटमा परेको निष्कर्ष निकालेको छ। सम्मेलनपछि जारी घोषणापत्रमा सरकारले अवलम्बन गरेको वर्तमान विज्ञापन नीतिप्रति कडा आपत्ति जनाउँदै उक्त नीति तत्काल खारेज गर्न र विज्ञापन

वितरणलाई पारदर्शी, वैज्ञानिक तथा समानुपातिक बनाउन आग्रह गरिएको छ। साथै, नेपाल पत्रकार महासंघले सञ्चालन गरिरहेको आन्दोलनप्रति पूर्ण ऐक्यबद्धता व्यक्त गरिएको छ। मिडिया हाउसलाई व्यवसायिक संयन्त्र निर्माण गर्नका लागि 'साभाना विज्ञापन विधी संयन्त्र' गठन गर्ने कार्यलाई तत्काल शुरु गर्न आग्रह गर्दै, स्वतन्त्र पाठक-सर्वेक्षण र संपरिक्षण, राजस्व विविधीकरण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने, नयाँ राजस्व मोडेल खोज्ने तर्फ पहल गर्नुपर्ने, निजी क्षेत्रका व्यवसायिक सह संस्थाहरूसँग समन्वय गरेर अगाडि बढ्नुपर्ने, त्यसका लागि आवश्यक परेरी

नेपाल मिडिया सोसाइटी, लुम्बिनी प्रकाशन तथा प्रशासन संघले गर्ने, लुम्बिनीलाई विश्वको शान्ति र सूचना प्रविधि शहरका रूपमा विकास गर्न सञ्चार संग्रहालय र सञ्चारग्रामको स्थापनाका लागि माग गर्ने विषयमा केन्द्रित घोषणापत्रलाई मिडिया सोसाइटीका अध्यक्ष मदन लम्सालेले मिडियाको भविष्य कुनै एक्लो संस्थाको नभई साभाना दायित्व भएको बताए। प्रेस काउन्सिल नेपालका मुख्य अधिकृत कविन्द्र मुसालले सरकार र मिडियाबिच पुलाको भूमिका निर्वाह गरिरहेको बताए। भूपालले सञ्चारमाध्यमको गुणस्तर र आचारसंहितामा पनि आत्मसुधार आवश्यक रहेको औँल्याए। मिडिया सोसाइटीका निवर्तमान अध्यक्ष शुभशंकर

शर्माले सरकारको पछिल्लो विज्ञापन नीतिलाई अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता माथिको प्रत्यक्ष हल्लाप गरेको बताउँदै महासंघले यसको विरोधमा आन्दोलन शुरु गरेको बताइन्। नेपाल मिडिया सोसाइटीका अध्यक्ष मदन लम्सालेले मिडियाको भविष्य कुनै एक्लो संस्थाको नभई साभाना दायित्व भएको बताए। प्रेस काउन्सिल नेपालका मुख्य अधिकृत कविन्द्र मुसालले सरकार र मिडियाबिच पुलाको भूमिका निर्वाह गरिरहेको बताए। भूपालले सञ्चारमाध्यमको गुणस्तर र आचारसंहितामा पनि आत्मसुधार आवश्यक रहेको औँल्याए। मिडिया सोसाइटीका निवर्तमान अध्यक्ष शुभशंकर

कडेलेले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको जग आर्थिक स्वतन्त्रता पनि भएको र डिजिटल रूपान्तरणका कारण लगभग ६८ प्रतिशत पत्रकार बेरोजगार बनेको तथ्यका सुनाए। उनले नवै जस्ता मुलुकले मिडियालाई दिने सहूलियतजस्तै नेपालमा पनि संरक्षणमात्रक नीति आवश्यक रहेको बताए। नेपाल पत्रकार महासंघका पूर्वअध्यक्ष शिव गार्डलेले प्रेस स्वतन्त्रता र आर्थिक स्वतन्त्रता एकअर्कासँग अन्तरसम्बन्धित रहेको उल्लेख गर्दै सञ्चारमाध्यमको आर्थिक आधार कमजोर पार्ने नीति अन्ततः लोकतन्त्रकै हितविपरित हुने बताए।

-**बाकी मितिमा पढ्नु...**

आज वायु अष्टमी मनाइँदै

पाल्पा, असार ७/आज देशभर सनातन धर्मावलम्बीहरूले वायु अष्टमी पर्व अर्थात् र भक्तिपूर्वक मनाउँदै छन्। नेपाली पात्रोअनुसार असार ८ गते पर्ने वायु अष्टमीका अवसरमा विभिन्न मठमन्दिर तथा धार्मिक स्थलहरूमा विशेष पूजा, व्रत र आराधना गर्ने चलन रहेको छ। धार्मिक मालताअनुसार वायु देवताको स्मरण तथा प्राकृतिक शक्तिप्रति सम्मान प्रकट गर्ने दिनका रूपमा वायु अष्टमीलाई लिइन्छ। यस अवसरमा भक्तजनहरूले व्रत बस्ने, पूजा

गर्ने तथा परिवारको सुख, शान्ति र समृद्धिको कामना गर्ने गर्दछन्। आजकै दिन गोरखकाली पूजासमेत पर्ने भएकोले गोरखा क्षेत्रका धार्मिकस्थलहरूमा विशेष पूजा-अर्चना र भक्तजनहरूको उपस्थिति बढेको छ। गोरखकाली देवीलाई शाह वंशकी कुलदेवीका रूपमा मान्ने परम्परा रहिराएको छ। यस पर्वले धार्मिक आस्था मात्र होइन, प्रकृति र वातावरणसँगको मानव सम्बन्धलाई समेत स्मरण गराउने विश्वास गरिएको छ।

अधिकांश किशोरीमा रक्तअल्पताको समस्या

चौमाली (दाङ), असार ७/ दाङको गढवा गाउँपालिकाका अधिकांश किशोरीमा रक्तअल्पताको समस्या देखिएको छ। गढवा गाउँपालिकाका विद्यालयमा अध्ययनरत किशोरीको स्वास्थ्य अवस्था सुधार गर्न उद्देश्यले सुरु भएको रक्तअल्पता (एनेमिया) परीक्षण कार्यक्रमपश्चात् यस्तो तथ्याङ्क भेटिएको हो। गढवा गाउँपालिकाको समन्वय तथा लुम्बिनी प्रदेश सरकार, स्वास्थ्य निर्देशनालय, स्वास्थ्य मन्त्रालय र स्वास्थ्य कार्यालय दाङको संयुक्त आयोजनामा सञ्चालन गरिएको कार्यक्रमअन्तर्गत पहिलो चरणमा तीन विद्यालयका ७०० बढी किशोरीको परीक्षण सम्पन्न भएको छ। जनाता माध्यमिक विद्यालय, शुभपतरा इङ्लिस बोर्डिङ स्कूल र ज्ञानज्योति इङ्लिस

स्कूल गरी तीन विद्यालयका ७४४ किशोरीको परीक्षण गर्दा ५३७ जनामा रक्तअल्पता देखिएको जनस्वास्थ्य कार्यालयका ल्याब टेक्नोलोजिस्ट रक्तअल्पता देखिएको जनस्वास्थ्य कार्यालयका ल्याब टेक्नोलोजिस्ट परीक्षण सम्पन्न भएको छ। जनाता माध्यमिक विद्यालय, शुभपतरा इङ्लिस बोर्डिङ स्कूल र ज्ञानज्योति इङ्लिस

स्वास्थ्य सुधार गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा रहेको बताउँदै रक्तअल्पता र स्वास्थ्य संस्थाबीच सहकार्य आवश्यक रहेको उल्लेख गरे। स्वास्थ्य शाखा प्रमुख चौधरीका अनुसार यही असार ८ गते गढवा गाउँपालिका-३ का थप तीन विद्यालयका किशोरीको रक्तअल्पता परीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने भएको छ। किशोरीमा उच्च दरमा रक्तअल्पता देखिनुले पोषण तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा थप ध्यान दिनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ।

-**रासव**

शिक्षा

आवासीय विद्यालय: अभिभावकवहिन बालबालिकाको केन्द्र

खोटाङ जिल्लाको जन्तेढुङ्गा गाउँपालिका ३ कालेमा सञ्चालित लक्ष्मी आवासीय माध्यमिक विद्यालयमा चालु शैक्षिक सत्रमा १३६ जना विद्यार्थी भर्ना भएका छन् । भर्ना भएका मध्ये बेसहारा १३, विपन्न ११ र टाढाका तीन जना छन् । उक्त विद्यालयमा गरिब, दलित र असहाय बालबालिकालाई निःशुल्क आवासीय शिक्षा उपलब्ध गराउन गाउँपालिकाले आर्थिक सहयोग गर्दै आएको छ । गाउँपालिकाले तीन वर्षदेखि निरन्तर आर्थिक सहयोग गर्दै आएको यस विद्यालयमा अहिले २९ जना विद्यार्थी आवासीय रूपमा अध्ययनरत रहेका छन् । यिनै २०१४ मा स्थापना भएको यो विद्यालयमा सञ्चालित निःशुल्क आवासीय शिक्षा कार्यक्रम प्रभावकारी बन्दै गएको विद्यालयका शिक्षक जीवन राईले बताए । उक्त कार्यक्रमअन्तर्गत कक्षा २ मा दुई, कक्षा ३ मा एक, कक्षा ४ मा सात, कक्षा ५ मा पाँच, कक्षा ६ मा चार, कक्षा ७ मा आठ जना र बाँकी कक्षा १० मा रहेका उनले जानकारी दिए । "विद्यालयमा सञ्चालित यस कार्यक्रममा अधिकांश सुबाआमा नभएका विद्यार्थी अध्ययनरत छन्", उनले भने, "चाडपर्व तथा विशेष अवसरमा उनीहरूसँगै बस्ने मनोरञ्जन गर्छौं । आवासीय शिक्षा कार्यक्रम प्रभावकारी बन्दै गएपछि दुई जना

विद्यार्थीका अभिभावकले शुल्क तिरेर राखेका छन् ।" विद्यालयमा सञ्चालित आवासीय शिक्षा कार्यक्रममा उद्यमपुरका एक जना बेसहारा विद्यार्थीसमेत अध्ययनरत रहेका विद्यालयका प्रधानाध्यापक कृष्णबहादुर राईले जानकारी दिए । "आवासमा बस्ने विद्यार्थीका लागि तीन वटा कक्षाकोठालाई आवासका रूपमा प्रयोग गरिएको छ । यो कार्यक्रममा १० जना छात्रा छन्", उनले भने, "आवासमा बस्ने विद्यार्थीलाई आवश्यकताअनुसार समूहमा विभाजन गरेर छुट्टाछुट्टै राखिएको छ । रेखदेख, पठनपाठन तथा खेलकुदका लागि २४ सै घण्टा समय दिने गरेका छौं ।" कक्षा १० सम्म पठनपाठन हुने यो विद्यालयमा सञ्चालित आवास शिक्षा कार्यक्रमका लागि प्रधानाध्यापकसहित दुई जना शिक्षक र एक जना कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिएको विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष रमिला राईले जानकारी दिए । "विद्यालय सञ्चालनमा सुरुका दिनमा चुनौतीपूर्ण थियो । गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउने बजेट समयमा निकासो नहुँदा व्यवस्थापनमा चुनौती थियो", उनले भन्नुन् । "आवासीय विद्यालयमा छिट्टै शिक्षक तथा कर्मचारीले २४ सै घण्टा आवासीय शिक्षा कार्यक्रममा लाग्न सक्ने गरी बजेट तथा अध्ययनको काम गर्दै आएका छौं ।" यहाँका गरिब, दलित र असहाय बालबालिकालाई शिक्षाबाट वञ्चित

हुन नदिन गाउँपालिकाको लगानीमा निःशुल्क आवासीय विद्यालय सञ्चालन गरिएको गाउँपालिका प्रमुख अरुणदेवी राईले बताइन् । "गरिब, दलित र असहाय बालबालिकाका लागि गाउँपालिकाको तर्फबाट खाना, छाजा, लताकण्डा र शैक्षिक सामग्रीसहित आवासको व्यवस्था मिलाएका छौं", उनले भनिन्, "यसका लागि गाउँपालिकाबाट हरेक वर्ष ३१८ लाख बजेट उपलब्ध हुन्छ । गाउँपालिकाले सुरु गरेको यो कार्यक्रम छोटो समयमा प्रभावकारी बन्दै गएको छ ।" गाउँपालिकाको लगानीमा गरिब, दलित र असहाय बालबालिकालाई लक्षित गरेर सञ्चालित निःशुल्क आवासीय शिक्षा कार्यक्रमबाट लक्षित वर्गका बालबालिका प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका स्थानीयले बताएका छन् । आवासीय विद्यालयमा अध्ययन गर्न चाहने अन्य विद्यार्थीले वार्षिक रूपमा ४० हजार उपलब्ध गराएर यस कार्यक्रममा सहभागी हुनसक्ने विद्यालय प्रशासनले जनाएको छ । शिक्षा क्षेत्रको सुधारमा क्रियाशील उक्त गाउँपालिकाले चार वर्षदेखि छ जना छात्रछात्रालाई बानी विज्ञान विषयमा निःशुल्क अध्ययन गराइरहेको छ । आशुतोष अध्ययन पूरा गरेपछि गाउँपालिकामा फर्किएर काम गर्न सहमतिमा छ जना छात्रछात्रालाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइएको छ ।

शिक्षकहरूले जारी गरे एआईको सही प्रयोगसम्बन्धी प्रतिबद्धता

बाँकेको जलका गाउँपालिकाका शिक्षकहरूले संवर्धन नेपालसँगै पहिलो पटक 'शिक्षणमा एआईको प्रयोगसम्बन्धी १६ बुँदे प्रतिबद्धतापत्र' जारी गरेका छन् । शिक्षण-सिकाइमा कृत्रिम बुद्धिमत्ता (एआई) को सुरक्षित, सिर्जनशील र जिम्मेवार प्रयोग गर्ने प्रतिबद्धतासहित जारी गरिएको प्रतिबद्धतापत्रमा तथ्य प्रमाणीकरणपछि मात्रै एआईबाट प्राप्त सामग्री प्रयोग गर्ने उल्लेख छ । त्यसैगरी शिक्षण तथा मूल्याङ्कनको अन्तिम जिम्मेवारी स्वयं बहन गर्ने, विद्यार्थीमा एआई साक्षरता, आलोचनात्मक सोच र सिर्जनशीलता विकास गर्ने, गोपनीयता र डेटा सुरक्षाको ध्यान गर्ने, प्रतिलिपि अधिकार र शैक्षिक इमानदारी कायम राख्ने, एआई प्रयोग गरिएको तथ्य पारदर्शी रूपमा उल्लेख गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका छन् । प्रतिबद्धतापत्रमा शिक्षकहरूले एआईलाई शिक्षकको विकल्प नभई एआईको सहायक रूपमा प्रयोग गर्ने, विद्यालयमा एआईसम्बन्धी नीति, आचारसंहिता र कार्यविधि निर्माणमा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्ने विषय पनि समेटिएका छन् । त्यस्तै सहकर्मी शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक र विद्यालय समुदायमा एआईसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने, प्रविधिको विकाससँगै आफूलाई निरन्तर

अद्याधिक गर्दै आजीवन सिकाइको संस्कृतिलाई आत्मसात गर्ने र मानव मूल्य, नैतिकता तथा विद्यार्थीको सर्वोत्तम हितलाई केन्द्रमा राखेर एआई प्रयोग गर्ने साक्षर संकल्प पनि प्रतिबद्धतापत्रमा व्यक्त गरिएको छ । मानव अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन केन्द्र (हृदीप) बाँकेको आयोजना तथा जलका गाउँपालिका बाँकेको आर्थिक सहयोगमा यही जेठ २७ देखि २९ गतेसम्म नेपालगन्जमा सञ्चालन भएको तीन दिने एआई सम्बन्धी आधारभूत तालिमको समापनसँगै उक्त प्रतिबद्धतापत्र जारी गरिएको हो । तालिममा गाउँपालिकाभित्रका ४५ जना प्रधानाध्यापक, शिक्षक तथा शिक्षिकाको सहभागिता रहेको थियो । कार्यक्रममा पत्रकार, अध्यापक तथा एआई अध्येता एवं अभ्यासक जिवन भण्डारीले पाठ

योजना निर्माण, प्रस्तुतीकरण, प्रश्नपत्र तयारी, विद्यार्थी मूल्याङ्कन, अध्ययन सामग्री विकासलागतका कार्यमा उपयोगी १० भन्दा बढी एआई टूलको प्रयोगकक अभ्यास गराएका थिए । साथै एआईको सही र जिम्मेवार प्रयोग, शिक्षा क्षेत्रमा आवश्यक आचारसंहिता तथा अपरिपक्व र सम्भावित अवतर तथा चुनौतीबारे समेत विस्तृत जानकारी दिएका थिए । तालिममा पत्रकार, जनकटाबाट हिताले एआईको प्रविधा, अवधारणा र आधारभूत विषयमा सहजीकरण गरेका थिए । समापन समारोहका प्रमुख अतिथि तथा जलका गाउँपालिकाका अध्यक्ष दुम्बन खलेि कृत्रिम बुद्धिमत्ता आधुनिक शिक्षाको महत्वपूर्ण उपकरण भएको उल्लेख गर्दै यसको सही, सुरक्षित र सिर्जनसमक प्रयोग गर्न शिक्षकहरूलाई आग्रह गरे । -**श्याम कुरा उदक**

अब 'डिजिटल त्रिवि' : विद्यार्थीले लाइन बस्न नपर्ने !

विभूवन विश्वविद्यालयले आफ्ना सेवामा 'डिजिटलाइज्ड' गर्ने अवधारणा अघि सारेको छ । वर्तमान अवस्थामा त्रिविका विद्यार्थीहरूले कतिपय सेवा विद्युतीय माध्यमबाट पाउन सकेका छैनन् । अहिले पनि सेवा लिनका लागि बैकमा लाइन लाग्नुपर्ने, सबै सेवा अनलाइन नहुँदा केन्द्रीय कार्यालय, परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय घाउनुपर्ने, बेला-बेला सफ्टवेयरले काम नगर्दा सर्भर डाउन हुने समस्याले गर्दा विद्यार्थी, अभिभावकहरू मारमा परिरहेका छन् । त्रिविको तथ्याङ्क अनुसार हाल त्रिविमा ५ लाख ६९ हजार १७० जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । ट्रांसक्रिप्ट, प्रोभिजनल प्रमाणपत्र, अस्थायी प्रमाणपत्र, मूल प्रमाणपत्र, माइग्रेसन प्रमाणपत्र, रजिष्ट्रेशन, त्रिविमा नयाँ भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको दर्ता, परीक्षाको प्रारम्भमा कुनै त्रुटि भएमा पुनः जाँच गर्ने सुविधा, ग्रेडसिट, अस्थाइपत्र लगायतका सेवा अनलाइनबाट प्राप्त हुने भनेर त्रिविले पटक-पटक सूचना जारी गर्दै आएको छ । यद्यपि यी सेवाका लागि अहिले पनि सेवाग्राही भौतिक रूपमै उपस्थित हुनुपर्ने अवस्था रहेको विद्यार्थीको गुनासो छ । अहिले भने त्रिविले आन्तरिक मोटारबाटै बजेट व्यवस्थापन गरी एकीकृत विद्युतीय प्रशासन प्रणाली पूर्ण रूपमा लागू गर्ने गरी काम अघि बढाइएको जनाएको छ । त्रिविका अनुसार हाल दुई वटा सफ्टवेयरको प्रयोग कार्यान्वयन हुने अवस्थामा छन् । त्रिवि परीक्षा सूचना प्रणाली र त्रिवि एकीकृत आर्थिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली कार्यान्वयनको तयारीमा रहेको त्रिविले जनाएको छ । त्रिवि एकीकृत आर्थिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अन्तर्गत ९ वटा मोडुल छन् । जसमध्ये लेखा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, तथ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, आम्दानी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, लेखा परीक्षण व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, श्रेण व्यवस्थापन सूचना प्रणाली, निवृत्तिभरण तथा अन्य सेवा-सुविधा सूचना प्रणाली, भण्डारण व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र कर्मचारी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली पर्दछन् । यसबाट आर्थिक कारोबार थप मितव्ययी र पारदर्शी हुने अपेक्षा त्रिविले गरेको छ । विद्युतीय सूचना प्रणाली कार्यान्वयनमा आए परीक्षाका गतिविधि तथा सेवाहरू विद्यार्थीले सहज

र सरल तरिकाले पाउन सक्नेछन् । त्रिविले सूचना प्रविधि व्यवस्थापन शीर्षकमा आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा ४ करोड, आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ मा २ करोड बजेट छुट्टयाएको थियो । त्रिविमा वि.सं. २०१६ देखि २०४३ सालसम्म अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको सबै अभिलेख हस्तलिखित वा लेजरमा मात्र छन् । वि.सं. २०४४ देखि का डाटाबाट कम्प्युटरमा छन् । २०४४ अघिका हस्तलिखित तथ्याङ्कहरूको हाई कपी हराएमा अभिलेख नै गायब हुने जोखिम छ । यी डाटालाई डिजिटल बनाउनुपर्ने माग उठेको छ । त्रिविका प्रवक्ता निवन्ध भण्डारीले शैक्षिक तथा प्रशासनिक गतिविधिलाई डिजिटलाइज्ड बनाउने कार्य अघि बढाइएको बताए । उनले भने, "हाम्रा १४६ वटा निकाय छन् । पत्र व्यवस्थापनका लागि ति निकाय अब काठमाडौं धाइरहनु पर्दैन । यसका लागि अफिस अटोमेशन विश्वविद्यालयले कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।" भण्डारीले उदाहरण दिँदै भने, "कुनै क्याम्पसले भवन निर्माण सम्बन्धी पत्र केन्द्रीय कार्यालयमा पठायो भने सिस्टमबाटै उक्त पत्र कहाँ र कसको फाँटमा पुगेको छ भन्ने जानकारी पत्र प्रेषकले आफूले युरजर आईडीबाट हेर्न र सम्बन्धित शाखाको व्यक्तिसँग सिधै फोनबाट सम्पर्क राख्न सक्छ ।" अफिस अटोमेशनको प्रयोगले कुन निकायको कुन कर्मचारीले के कति कार्य सम्पादन गरेको छ र के कति बाँकी छ भन्ने यथार्थ विवरणको जानकारी लिन सहयोग पुग्ने हुँदा कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनमा पारदर्शिता कायम हुने उनले बताए । भण्डारीका अनुसार यसको निगरानी रजिष्ट्रार कार्यालयले गर्छ । यसअघि कुनै कलेजले पठाएको कुनै पत्र कहाँ पुग्यो, कसकोमा अडिक्न गयो र कुन-कुन कागजात नपुगेर रोकिएको हो भन्ने जानकारी लिन केन्द्रीय कार्यालयमै घाउनु पर्दो

दैनिक भ्रमण भत्तामा हुने करिब १५ देखि २० हजार खर्च अर्ज जोगिने उनले बताए । कहिलेकाहीँ पत्र नै फेला नपर्ने डर पनि हुने गरेको उल्लेख गर्दै उनले अब भने सबै 'ट्रयाकिङ' हुने प्रष्ट पारे । 'पत्र पेन्डिङमा छ कि प्रक्रियामा गयो भन्ने सबै जानकारी हुन्छ', उनले भने । उनले परीक्षाका सबै लेजर तथा फाइललाई डिजिटलाइज्ड गर्ने त्रिविको योजनाको बताए । त्रिविले इलेक्ट्रोनिक हाजिरी प्रणाली पनि अघि बढाएको छ । भण्डारीले भने, "केन्द्रबाटै सबै निकायको हाजिरी हेर्न सक्छौं ।" हाजिरी मोनिटरिङ पनि हुन्छ । ८० प्रतिशत आङ्कित क्याम्पसमा इ-हाजिरी केन्द्रबाटै मोनिटरिङ गर्न मिल्छ । कसले बिदा लिनुभयो, कति दिनको बिदामा हुनुहुन्छ भन्नेजस्ता सबै जानकारी हुन्छ ।" त्रिवि एकीकृत आर्थिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली कार्यान्वयनले कुन क्याम्पसमा कुन शीर्षकमा कति रकम प्राप्त भयो र कति रकम खर्च भयो भन्नेजस्ता सबै जानकारी हुने त्रिविले बताएको छ । त्रिविका प्रवक्ता भण्डारीले भने, "त्यस्तै त्रिवि परीक्षा सूचना प्रणालीबाट विद्यार्थीले त्रिवि परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयबाट अनतकालसम्म लिनु पर्ने सबै सेवा सजिलै लिन सक्ने गरी छिट्टै दक्ष प्रविधिकर जनशक्तिले त्रिविले 'डिजिटल विश्वविद्यालय' आकाश आवश्यकता हो, तर पनि हामीकहाँ दक्ष प्रविधिकर जनशक्तिले त्रिविले त्रिवि विश्वविद्यालयको मुख्य चुनौती हो ।" -**रातोपाटी डटकम**

समयमै प्रकाशित हुन थाल्यो विश्वविद्यालय र बोर्डको नतिजा

विभिन्न विश्वविद्यालय र परीक्षा बोर्डले सार्वजनिक गर्ने नतिजा केही समयतयमा समयमै प्रकाशन हुन थालेको छ । विश्वविद्यालयका स्नातक, स्नातकोत्तर र राटियु परीक्षा बोर्ड अन्तर्गतका एएसई र कक्षा १२ को नतिजा समयमै प्रकाशन हुन थालेका छन् । उक्त चैत २९ गते एएसईको परीक्षा सम्पन्न भएको थियो । जसको नतिजा वैशाख २८ गते सार्वजनिक भएको थियो । राटियु परीक्षा बोर्ड ३० दिनभित्रै राटियु परीक्षा बोर्ड (कक्षा १०) ले एएसईको नतिजा सार्वजनिक गरेको हो । यस भन्दा अगाडि परीक्षा भएको तीनदेखि पाँच महिनासम्म एएसई, कक्षा १२ लगायतको नतिजा सार्वजनिक हुन समय लाग्ने गरेको थियो । नतिजा प्रकाशन हुन कक्षा १० को असारसम्म र कक्षा १२ को असोज/कार्तिकसम्म नै समय लाग्ने गरेको थियो । यस्तै, कक्षा १२ को परीक्षासँगै पनि ४० दिनमा प्रकाशन भइसकेको छ । कक्षा १२ को परीक्षा गत वैशाख १४ गते देखि

सञ्चालन भएको थियो । परीक्षाको नतिजा शुक्रवार प्रकाशन भएको हो । त्रिभुवन विश्वविद्यालयले समेत पहिल्लो एक वर्षतयमा अधिकतम परीक्षाको नतिजा एक सय दिनभित्रै सार्वजनिक गर्ने गरेको छ । राटियु परीक्षा बोर्डका प्रवक्ता जयन्ती सत्यलले सबैको समन्वय र सहकार्यबाट समानांतर रूपमा काम गर्दा समयमा नतिजा सार्वजनिक गर्न सफल भएको बताउनु । सत्यलले भनिन्, "हामीले कार्ययोजना बनाएर काम गरेका थियौं । उत्तर पुस्तिका परीक्षण र सम्परीक्षणको काम सँगसँगै

समानांतर रूपमा गर्नु । आर्थिक भार परेपनि कार्ययोजना बनाएर काम गर्दा नतिजा प्रकाशन छिटो गर्न सफल भयौं ।" त्रिभुवन विश्वविद्यालयका प्रवक्ता निवन्ध भण्डारीले त्रिविले एक सय दिनभित्र नतिजा सार्वजनिक गर्ने लक्ष्य लिएर काम गरेको बताए । भण्डारीले भने, "हाम्रा अधिकतम परीक्षाका नतिजाहरू एक सय दिन भित्रै प्रकाशन हुन थालेका छन् । यो सम्भव भएको होत सावधानको समुचित परिचालन भएर भएको हो ।" -**रातोपाटी डटकम**

